

A woman with dark hair tied up in a bun, wearing a black and white striped t-shirt, is smiling warmly while holding a piece of bread. She is in a kitchen, with various appliances like a coffee maker and a kettle visible in the background. In the foreground, the back of a person's head and shoulders is visible, suggesting a social gathering or meal.

Samenwerken met ouders: een voorwaarde voor preventie van middelengebruik onder jongeren

Tips voor gemeenten

Samenwerken met ouders: een voorwaarde voor preventie van middelengebruik onder jongeren

Tips voor gemeenten

Ouders zijn onmisbare partners voor gemeenten die middelengebruik onder jongeren willen voorkomen. Het zijn de belangrijkste mensen in het leven van hun kinderen. Zij zorgen voor hen, steunen hen en sturen de kinderen bij. De ouders bepalen en bewaken de grenzen aan het gedrag van jongeren. Hun mening telt, ook als jongeren zich daartegen afzetten. Gemeenten hebben ouders dus nodig om kinderen gezond en veilig te laten opgroeien. Hoe zorg je voor een gelijkwaardige samenwerking met ouders?

Geleerde lessen

Bij de Nederlandse implementatie van het IJslands preventiemodel, of ook wel 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving' (OKO) probeerden zes pilotgemeenten Amersfoort, Hardenberg, het samenwerkingsverband Kempengemeenten, Súdwest-Fryslân, Texel en Urk veel uit in de samenwerking met ouders van tieners. Hun geleerde lessen zijn samengebracht in negen praktische tips. Deze kun je als gemeente gebruiken als inspiratiebron voor het vinden van een manier om de effectiviteit van preventie te vergroten. Dat begint met het versterken van de pedagogische basis in de gemeente.

Tip 1.

Investeer in de relatie met ouders voordat je over problemen praat

Benader ouders niet alleen om een bepaalde boodschap aan jongeren over te brengen. Dit werkt nauwelijks. Zorg juist dat je de steun van ouders krijgt door energie te stoppen in een duurzame relatie met hen. Waardeer hun kennis en ervaring, toon respect en laat merken dat je vertrouwen in ze hebt.

'We investeerden eerst in verbinding met ouders, tussen ouders onderling en tussen ouders en andere partijen. We haakten tussentijds aan bij landelijke campagnes zoals Stoptober en Maand van de Gezondheid. Dat is een relatief gemakkelijke manier om aandacht te krijgen voor een thema.' – Gemeente Urk

'Met het opbouwen van een relatie met ouders beginnen we al mee op de basisschool. Daar zijn ouders gemakkelijker te bereiken. Wanneer die band er eenmaal is, kunnen we ze ook bereiken als hun kinderen de basisschool verlaten. We blijven daarin investeren.' – Gemeente Urk

Tip 2.

Richt je op het versterken en ondersteunen van ouders

Het risico dat jongeren middelen gaan gebruiken, wordt kleiner als hun ouders duidelijke grenzen stellen en zorgen dat hun kinderen zich hieraan houden. Gebruik dat feit om te bepalen hoe je ouders kunt helpen in hun rol. Investeer bijvoorbeeld in het vergroten van hun kennis en vaardigheden. Of zorg dat ouders bij elkaar steun kunnen vinden bij het stellen en handhaven van grenzen.

'We merkten duidelijk dat ouders belerend toespreken averechts werkt. Daarom kiezen we nu voor een positieve en uitnodigende benadering. Een helpende hand bieden, in plaats van zeggen hoe het moet. Ouders zichzelf in hun kracht laten zetten en tips aanreiken die hen daarbij kunnen helpen. In onze communicatie zijn we ons daar bewust van.' – Gemeente Urk

'Het speerpunt 'ouderbetrokkenheid' veranderden we in 'ouderkracht'. Het gaat dus echt om de kracht van ouders. Elke ouder is het belangrijkste voor

zijn eigen kind. Ouders weten wat het beste is voor hun kind. Alleen durven ze dat niet altijd te zeggen of ze weten niet hoe ze iets moeten handhaven. Of ze gaan aan zichzelf twijfelen wanneer ze zien dat andere ouders het anders doen. Daarom willen we ouders weerbaarder maken, meer veerkracht geven en meer handvatten bieden.' – Gemeente Texel

'Er is goed nagedacht over de gebruikte toon: niet te formeel, niet belerend, zonder oordeel en strevend naar gelijkwaardig gesprek.' – Gemeente Súdwest-Fryslân

Tip 3.

Werk samen met lokale organisaties en instellingen

Vraag scholen, sport- en cultuurverenigingen, scouting, welzijnsorganisaties en kerken mee te denken over manieren om aan te sluiten bij de behoeften van ouders. Maak gebruik van hun ervaring door met ze samen te werken.

‘De ouderavond biedt ouders de mogelijkheid om onderling ervaringen uit te wisselen over afspraken die zij met hun kinderen maken. Dat werkt heel goed en wordt nu voor het derde jaar op rij georganiseerd.’ – Gemeente Urk

‘Om ouders met elkaar te verbinden, is de focusgroep ‘Ouderkracht’ opgezet. Die is spontaan ontstaan in een samenwerking tussen onderwijs, jongerenwerk en welzijnswerk. De groep bestaat uit professionals die zelf ook ouder zijn. Het is een heel actieve groep die evenementen wil laten plaatsvinden. Ouders kunnen op die manier met elkaar in contact komen, kennis opdoen en ervaringen uitwisselen. De professionals die de kerngroep vormen, willen de ouders die zich al voor activiteiten hebben aangemeld, inzetten voor de uitvoering. Zo ontstaat er een bredere groep

van ouders die betrokken zijn bij de focusgroep. De professionals uit het onderwijs die deelnemen aan de focusgroep doen andere dingen dan het jongerenwerk, maar ze weten van elkaar wat ze doen, en waar mogelijk sluiten ze op elkaar aan.’ – Gemeente Texel

‘In onze gemeente heeft de lokale verslavingszorgorganisatie een doorlopende leerlijn ontwikkeld voor kinderen van groep 8 en klas 1-2 op het voortgezet onderwijs, over preventie van middelengebruik. Aan de les in groep 8 is een ouderavond verbonden, waarin de resultaten van de gesprekken met kinderen uit de les worden gedeeld. Voor kinderen in groep 8 een goed moment om met hen in gesprek te gaan over de risico’s van middelengebruik en om afspraken te maken.’ – Gemeente Urk

Tip 4.

Zoek de beste wegen om ouders te bereiken

Sluit aan bij de voorkeuren die ouders hebben in het zoeken naar informatie. Welke bronnen gebruiken ze daarvoor? Wie volgen ze op sociale media? Waar en aan wie stellen ze hun vragen over opvoeden? En wat is de juiste toon? Sluit daar in je communicatie bij aan.

‘We brachten in kaart welke ouders veel volgers hebben op sociale media. We nodigden deze invloedrijke ouders uit en gaven uitleg over de filosofie van de gemeente en over het IJslands preventiemodel. Vervolgens hebben we hen gevraagd om als partner mee te denken, en daar relevante posts over te delen op social media om bij andere ouders bewustwording te vergroten. Zij vormen nu een ouderpanel waar de gemeente mee samenwerkt. Ze geven feedback op onze activiteiten en initiatieven en functioneren als klankbord. Ook om te horen of de gekozen toon aanspreekt.

Deze ‘ouder-influencers’ kondigen op hun platforms ook lezingen en andere activiteiten voor ouders aan.’ – Gemeente Súdwest-Fryslân

‘In onze gemeente is er een grote reformatorische gemeenschap. Die bereiken we via de ouderlingen die bij gezinnen thuis komen. We zorgden ervoor dat ook zij weten welk hulp- en informatieaanbod er is voor ouders en gezinnen. Daar stelden we een speciale brochure voor samen, zodat zij ouders heel gericht op informatie en aanbod kunnen wijzen, en signalen kunnen doorspelen naar de juiste partijen.’ – Gemeente Urk

Tip 5.

Sluit aan bij de behoeften van ouders

Gebruik informatie die je van ouders krijgt om activiteiten beter af te stemmen op de vragen die leven in jouw gemeente. Daarmee investeer je in een goede relatie. En zo versterk je de pedagogische basis in je gemeente, de basis van het preventie- en jeugdbeleid.

‘De moeilijkheid van het in beeld krijgen van de behoeften van ouders zit deels in de schaamtecultuur. Niemand loopt met problemen te koop. Met partijen proberen we te signaleren welke vragen er binnenkomen, welke problematiek er is onder de jongeren, en of er op dat thema een connectie te maken is tussen ouder en kind.’ – Gemeente Urk

‘Op de eerste bijeenkomst kwamen maar vijf ouders af. Daar moet je je niet door laten ontmoedigen. Blijkbaar lag daar de behoefte niet. Dat was leerzaam. Het maakte ons bewust van de noodzaak om echt vanuit de behoeften van ouders te gaan denken. Steeds blijven zoeken naar ingangen, naar de juiste partijen en naar de juiste toon.’ – Gemeente Urk

Tip 6.

Maak vragen over opvoeden normaal

Opvoeden gaat met vallen en opstaan. Ouders moeten vaak improviseren en al doende leren. Dat is normaal. Behandel hun vragen over opvoeden daarom niet als problemen. Erken die vragen, voer er een goed gesprek met hen over en bedenk aantrekkelijke antwoorden.

'Belangrijk doel van de werkgroep met ouders is om ze onderling te verbinden, zodat zij onder andere ervaringen uitwisselen over afspraken die zij met hun kinderen maken.' - Gemeente Hardenberg

'Vanuit de pilot zetten we in op het creëren van bewustwording: ouders pak je rol, ken je verantwoordelijkheid. We kozen daarbij heel bewust voor een positieve benadering. In het eerste jaar hadden we aandacht voor leuke vrijetijdsbesteding. We monitorden hoe ouders daarop reageren, zoals wat goed valt en wat niet. Het komende jaar zetten we in op verdieping op specifieke thema's om bij ouders bewustzijn te creëren over het effect van hun

opvoedstijl en een kentering in de opvoedcultuur te krijgen.' – Gemeente Urk

'Een ander positief middel om met ouders te verbinden en de drempel te verlagen, was de inzet van concrete eigen ervaringen. De mediacoach van de GGD deed dat door te vertellen over haar eigen ervaringen met haar pubers, en legde een link met informatie over het puberbrein. Ze daagde ouders uit door theoretische kennis in vraagvorm voor te leggen: we onderscheiden vier typen ouders met verschillende opvoedstijlen – welk type ben jij? Wat herken je? Dat brengt gesprek op gang en maakt ouders betrokken.' – Gemeente Súdwest-Fryslân

Tip 7.

Help ouders zich beter te voelen

Besteed aandacht aan de gezondheid en het welbevinden van ouders zelf. Wat hebben zij nodig om hun kinderen te kunnen opvoeden? Erken hun zorgen en sluit erbij aan met oplossingen. Maak van opvoeden een gedeelde verantwoordelijkheid.

'In de maand van de gezondheid zorgden we specifiek voor een aanbod voor ouders om ze zich fitter te laten voelen. Dat bestond uit allerlei lezingen, een workshop timemanagement en aandacht voor de werk-privébalans.' - Gemeente Urk

'We willen weerbaarheidstrainingen voor ouders aanbieden. Die trainingen worden al aangeboden aan leerlingen op de middelbare school, aan eerste

en tweede klassen. Het is een trainingstraject van een uur per week, waarbij we inzetten op burgerschap. De oudertraining is een lichtere variant. Ouders leren daarin waar hun kinderen mee bezig zijn en hoe zij hen daarbij kunnen helpen. Bijvoorbeeld door het gesprek aan te gaan over wel of geen alcohol drinken zonder daar een conflict over te krijgen wat de sfeer in huis verslechtert.' - Gemeente Texel

Tip 8.

Wees een inspirerende leider

Het voorkomen van middelengebruik onder jongeren samen met ouders is een lastig proces en vraagt veel tijd. Als gemeente ben je in dat proces de voorloper, inspirator en verbinder. Zorg dat iemand daar het gezicht van wordt, bijvoorbeeld een wethouder. Met de norm die je als gemeente uitdraagt, geef je al je partners een basis voor het samen werken en leren.

'De kernboodschap moet helder zijn. Alle samenwerkingspartners moeten vanuit dezelfde visie en doelen werken. Het is een flinke klus om dat voor elkaar te krijgen, want iedere organisatie heeft zijn eigen belangen en doelen. Het gaat om een gedragsveranderingsproces, en dat kost tijd. Een gedreven projectleider helpt enorm om het proces aan de gang te houden.' - Gemeente Texel

'We zien onszelf als belangrijke trekker van het project. Wij hopen op den duur meer naar partnerschap met ouders te gaan, maar zo ver is het nog niet. Voorlopig ligt het eigenaarschap bij de gemeente. In IJsland blijft de regie binnen de aanpak ook sterk bij de overheid liggen. Dat is goed om in het achterhoofd te houden. 'Volledig partnerschap' is misschien onhaalbaar.' - Gemeente Hardenberg

Tip 9.

Vertel wat je weet en ga erover in gesprek

Bespreek met ouders recente cijfers over middelengebruik onder jongeren in je gemeente. Leg uit wat die cijfers zeggen over hun kinderen, wat opvalt en welke verbanden te zien zijn. Ga met de ouders in gesprek over manieren om het gedrag van hun kinderen te veranderen. Gebruik de initiatieven en ideeën waar ouders zelf mee komen.

'Veel ouders in onze gemeente zien het bezwaar van alcoholgebruik niet. Ze voelen zelfs weerstand tegen de NIX18-campagne. Die wordt als betuttelend ervaren. We voelen ons als gemeente verantwoordelijk om daar iets aan te doen. Bijvoorbeeld door ouders beter te informeren over het effect van drank en drugs op het puberbrein. Door daar meer wetenschappelijke kennis over te hebben, kun je het gesprek met ouders beter voeren. Dat overstijgt het delen van meningen.'
– Gemeente Hardenberg

'Een belangrijk initiatief dat uit de focusgroep voortkomt, is het opzetten van een online informatiebaak voor ouders, waar zij gemakkelijk informatie kunnen vinden en per chat vragen kunnen stellen of hun ervaringen bespreken. Daar kunnen ze ook anoniem informatie opvragen.' – Gemeente Texel

Het Nederlands Jeugdinstituut is een onafhankelijk en betrokken kenniscentrum dat actuele kennis over jeugd, vakmanschap en de organisatie van het jeugdveld verzamelt, verrijkt, duidt en deelt.

© 2022 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Meer informatie: www.nji.nl

Auteurs: Annemarie van den Berg, Iryna Batyreva, Caroline Vink, Maartje van Dijken

Fotografie: EyeEm

Vormgeving: Punt Grafisch Ontwerp